

Miljö- och hälsoskyddsnämnd

Miljöenheten

Kod: 1.1.3.1

Lisa Gustafsson

Dnr: MHN/2026:00051

Remissvar - Slutredovisningen av att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet

Förslag till beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar:

1. anta yttrandet som sitt eget och överlämna det till klimat- och näringslivsdepartementet.
2. beslutet förklaras som omedelbart justerat.

Sammanfattning av ärendet

Regeringskansliet har remitterat skrivelsen *Slutredovisning av regeringsuppdrag om att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet (NV-06554-22)* till Botkyrka kommun. Remissyttrandet ska lämnas in senast 2026-09-11.

Ärendet

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun har beretts möjlighet av Regeringskansliet att lämna synpunkter på slutredovisning av regeringsuppdraget om att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet. Remissyttrandet ska lämnas in senast den 11 september 2026.

Bakgrund

Regeringen har i beslut M2022/00531 från 16 juni 2022 gett Naturvårdsverket, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kustbevakningen, Tullverket samt Länsstyrelserna i Gävleborgs län, Norrbottens län, Skåne län, Stockholms län och Västra Götalands län, i uppdrag att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrott. Inom ramen för uppdraget har myndigheterna utvecklat samverkan i syfte att förebyggande illegal avfallshantering. Myndigheterna har i delredovisningarna, som lämnats 2023, 2024 och 2025, lämnat nödvändiga författnings- och andra åtgärdsförslag som syftat till att underlätta samverkan, förtydliga eller ändra ansvarsfördelning samt underlätta ett strukturerat informationsutbyte mellan berörda myndigheter inklusive kommunala tillsynsmyndigheter.

Regeringsuppdraget

I slutredovisningen beskrivs hur arbetet med regeringsuppdraget har bedrivits sedan den senaste delredovisningen i mars 2025. Sex nya förslag redovisas till regeringen, dessa förslag är:

1. Förslag om att Arbetsmiljöverket får i uppdrag att, tillsammans med länsstyrelserna och övriga myndigheter i Center mot arbetslivskriminalitet, utreda hur länsstyrelserna kan samverka med Center mot arbetslivskriminalitet inom frågor som rör avfallsbrott.
2. Förslag om att Naturvårdsverket får i uppdrag att utreda reglering av länsstyrelsernas uppföljning och utvärdering av hur tillsynen bedrivs i länets kommuner.
3. Förslag om att införa en miljöstraffsavgift för utebliven sortering av bygg- och rivningsavfall.
4. Förslag om att ändra i miljöbalken för att säkerställa tillsynsmyndigheternas möjlighet att kräva ersättning av verksamhetsutövare för provtagnings- och analyskostnader.
5. Förslag om att uppdragsmyndigheterna i detta uppdrag ska fortsätta samverkan om avfallsbrottslighet i ytterligare tre år.
6. Därtill lämnas även ett instämmande till ett förslag lämnat av Miljöstraffrättsutredningen om författningsreglerad myndighetssamverkan inom miljöbrottsområdet.

Därutöver redovisas ett antal bedömningar om åtgärder som myndigheterna avser vidta under 2026 och framåt. Förslagen och bedömningarna omfattar hela rättskedjan och omfattar åtgärder för att förebygga avfallsbrott, öka upptäckten av avfallsbrott samt åtgärder för att öka andelen brottsutredningar som leder till lagföring. I redovisningen ingår även förslag på åtgärder för att utveckla myndighetssamverkan mot avfallsbrottslighet.

Arbetet med uppdraget har utförts mot bakgrund av att det har funnits brister i samverkan mellan de myndigheter som är involverade i att bekämpa avfallsbrottsligheten, samt att behovet av informations- och kunskapsutbyte

mellan berörda myndigheter har varit stort. Under de år som uppdraget löpt har åtgärder föreslagits och vidtagits som sammantaget har fördjupat samverkan, ökat förståelsen för varandras roller och ansvar och skapat ökade möjligheter för berörda myndigheter att dela information och genomföra gemensamma kontroller.

Yttrande

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun vill inledningsvis betona vikten av det uppdrag som detta gäller om att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet och i samverkan förebyggande illegal avfallshantering. Nämnden delar rapportens bedömning om behovet av stärkt samverkan, informationsutbyte och kunskapsuppbyggnad. Samtidigt innehåller många av förslagen fortsatta utredningar, samverkansinitiativ och vägledningsinsatser. Nämnden bedömer att dessa behöver kompletteras med konkreta genomförandeåtgärder, tydliga ansvarsförhållanden och uppföljningsbara mål för att säkerställa att arbetet leder till faktiska resultat i den operativa tillsynen

Nedan följer nämndens kommentarer:

Förslag om att införa en miljöskaktionsavgift för utebliven sortering av bygg- och rivningsavfall.

Nämnden ställer sig positiva till förslaget att införa en miljöskaktionsavgift för överträdelser av utsorteringskravet för bygg- och rivningsavfall enligt 3 kap. 19 § avfallsförordningen (2020:614).

En fungerande utsortering av bygg- och rivningsavfall är en viktig förutsättning för att material ska kunna återanvändas och återvinnas på ett resurseffektivt sätt. I tillsynen kan nämnden konstatera att det förekommer mycket stora brister i utsorteringen av bygg- och rivningsavfall. För att säkerställa efterlevnaden av regelverket är det därför angeläget att tillsynsmyndigheterna har tillgång till ändamålsenliga och effektiva skaktionsmöjligheter.

Nämnden delar bedömningen att en miljöskaktionsavgift är ett lämpligt styrmedel för att öka efterlevnaden av utsorteringskravet. En skaktion kan skapa tydligare incitament för verksamhetsutövare att följa regelverket och samtidigt bidra till en mer likvärdig och förutsebar tillsyn. Förslaget stärker därmed förutsättningarna för att uppnå avfallslagstiftningens syften och de nationella återvinningsmålen.

Nämnden instämmer i bedömningen att de föreslagna avgiftsnivåerna dock är för låga i förhållande till överträdelsens potentiella miljöpåverkan. Dock har nämnden förståelse för att förslaget behöver förhålla sig till de

avgiftsnivåer som idag finns i förordningen (2012:259) om miljöskattavgifter.

Nämnden vill även lyfta att det finns behov av att se över möjligheten för avfallshanterare att ta emot osorterat bygg- och rivningsavfall. Eftersom bygg- och rivningsavfall ska sorteras på den plats där avfallet uppstår, om inte dispens från kravet getts, borde möjligheten för avfallshanterande mottagningsanläggningar att ta emot osorterade fraktioner begränsas om inte avfallsproducenten kan uppvisa dispens från sorteringskravet. Att på detta sätt begränsa möjligheten för mottagningsanläggningar att ta emot en osorterad fraktion borde vara effektivt och möjligen ändra branschens etablerade arbetssätt med containrar och byggsäckar för osorterad bygg- och rivningsavfall.

Nämnden ser ett särskilt behov av att utveckla den interna samverkan mellan miljö- och hälsoskyddsfunktioner och plan- och byggverksamheten. Erfarenheter visar att avfallsbrottslighet ofta sammanfaller med frågor om markanvändning, upplag, olovliga byggåtgärder, ändrad användning av byggnader eller annan användning i strid med plan- och bygglagstiftningen. Ett tätare samarbete mellan miljöinspektörer, bygglovshandläggare och byggnadsinspektörer kan bidra till tidigare upptäckt och effektivare ingripanden.

Förslag om att ändra i miljöbalken för att säkerställa tillsynsmyndigheternas möjlighet att kräva ersättning av verksamhetsutövare för provtagnings- och analyskostnader.

Nämnden ställer sig positiva till förslaget att förtydliga de kommunala tillsynsmyndigheternas möjligheter att få ersättning för kostnader för provtagning och analys i samband med tillsyn enligt miljöbalken, inom avfallsområdet.

Provtagning och analys utgör i många fall en nödvändig del av tillsynen för att kunna bedöma om avfall hanteras i enlighet med miljöbalkens bestämmelser och för att säkerställa att överträdelser kan upptäckas, utredas och åtgärdas. Möjligheten att genomföra sådana kontroller är särskilt viktig vid misstanke om otillåten eller illegal avfallshantering, där faktiska analyser ofta är avgörande för att fastställa avfallets karaktär och miljö- och hälsorisker.

Nämnden anser därför att förslaget att införa ett bemyndigande som gör det möjligt för kommuner att meddela föreskrifter om ersättning för kostnader för provtagning och analys i samband med tillsyn enligt 15 kap. miljöbalken är bra. Det framstår som rimligt att kommunala tillsynsmyndigheter ges motsvarande möjligheter som statliga myndigheter att få kostnadstäckning för sådana åtgärder. Den nuvarande ordningen innebär en obalans mellan statliga och kommunala tillsynsmyndigheter trots att det i många fall är

kommunerna som har det direkta tillsynsansvaret över verksamheter där avfallsrelaterade överträdelser förekommer.

Förslaget ligger även i linje med principen om att förorenaren ska betala. Kostnader som uppstår till följd av nödvändig tillsyn för att kontrollera regelefterlevnaden bör i möjligaste mån bäras av den verksamhetsutövare vars verksamhet föranleder kontrollen, snarare än av det allmänna. Detta skulle kunna bidra till att skapa mer rättvisa förutsättningar och eventuellt minska risken för att utredningar begränsas av kommunernas ekonomiska resurser.

Förslag om att uppdragsmyndigheterna i detta uppdrag ska fortsätta samverkan om avfallsbrottslighet i ytterligare tre år.

Miljöstraffrättsutredningen har i sitt slutbetänkande *En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem* (SOU 2025:14) föreslagit att en myndighetssamverkan inom miljöbrottsområdet ska författningsregleras. När och om det kommer ske är i dagsläget osäkert. Nämnden ställer sig därför positiv till förslaget om att förlänga myndigheternas uppdrag att samverka om avfallsbrottslighet i ytterligare tre år. En sådan förlängning borde skapa kontinuitet och ge myndigheterna möjlighet att vidareutveckla samverkan i avvaktan på de ställningstaganden som kommer att göras av regeringen med anledning av Miljöstraffrättsutredningens förslag.

Sammanfattning

Utifrån Botkyrka kommuns erfarenheter bedömer nämnden att avfallsbrottslighet ofta är mer komplex än vad som framgår av enskilda tillsynsärenden. De ärenden som kommunen hanterat har inte sällan berört flera lagstiftningsområden samtidigt, såsom miljöbalken, plan- och bygglagen, livsmedelslagstiftningen, brandskyddsregler samt frågor om markanvändning. Erfarenheterna visar att överträdelser inom ett område ofta sammanfaller med brister inom andra regelverk, vilket ställer krav på ett samordnat myndighetsagerande och en förmåga att identifiera samband mellan olika typer av regelöverträdelser.

Nämndens erfarenhet är att avfallsbrottslighet sällan upptäcks genom traditionell sektorsvis tillsyn ensam. I flera fall har avgörande information framkommit genom samverkan mellan olika tillsynsområden eller genom att tjänstepersoner uppmärksammat avvikelser som initialt legat utanför det egna tillsynsansvaret. Detta talar för behovet av ett mer tvärsankterat arbetssätt där tillsynspersonal ges förutsättningar att identifiera, dokumentera och vidarefördela misstänkta avvikelser även när dessa berör andra myndigheters eller verksamheters ansvarsområden.

Nämnden välkomnar rapportens fokus på samverkan och informationsutbyte men bedömer att det fortsatta arbetet i högre grad behöver kompletteras med konkreta genomförandeåtgärder och operativa arbetssätt. För att uppnå

varaktiga effekter behöver nationella initiativ omsättas i lokala prioriteringar, kompetensutveckling och gemensamma tillsynsinsatser.

Erfarenheterna visar även att möjligheterna att bedriva tillsyn i praktiken är nära kopplade till kommunens organisatoriska och ekonomiska förutsättningar. Kompetens, resurstillgång, prioriteringar och politiska beslut är avgörande för tillsynens omfattning och genomförande. Nämnden bedömer därför att rapporten i begränsad utsträckning behandlar betydelsen av den kommunala politiska styrningen. Tillsynens omfattning och ambitionsnivå påverkas ytterst av kommunfullmäktiges och nämndernas beslut om budget, resurstilldelning och prioriteringar. Om staten eftersträvar en mer likvärdig och effektiv tillsyn bör även denna dimension beaktas.

Nämnden ser vidare behov av att utveckla länsstyrelsernas uppföljning av den kommunala tillsynen. När återkommande brister konstateras, exempelvis till följd av resursbrist eller andra prioriteringar, bör detta inte enbart stanna vid en iakttagelse. Uppföljningen bör i större utsträckning kopplas till krav på åtgärder och en strukturerad dialog med den politiska nivån om hur de lagstadgade tillsynsuppgifterna ska säkerställas. En sådan utveckling skulle kunna bidra till en mer likvärdig tillsyn och stärka samhällets samlade förmåga att förebygga och motverka avfallsbrottslighet.

Barnkonsekvensanalys

Förslaget till beslut har inga konsekvenser, vare sig på kort eller lång sikt, utifrån artikel 2, 3, 6 och 12 barnkonvention.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till beslut har inga ekonomiska konsekvenser för nämndens verksamhet.

Underlag för beslut

Här anges de dokument som ligger till grund för förslag till beslut, exempel:

- Tjänsteutlåtande 2026-08-14

Fastställd av

Jelinka Hall
Bygg- och miljöchef

Skickas till

Mottagare.